

Könyvismertetések.

I.

Az erdő világa.

(*Rajzok. Irta: Tanos Pál. — Singer és Wolfner kiadása.*
Ára 1 frt 50 kr.)

Eszembe ötlött már sokszor, mi lehet vajjon oka annak, hogy a gazdasági ágak hivatásos művelői között, akik pedig életük java részét a természet ölében töltik, aránylag kevés író akad; olyan író, ki a természet meleg szépségeit, fenséges életjelenségeit a folytonos közvetlenségből termő hűséggel, a költőies nyelv szinességével, az érzésben gazdag lélek rokonszenvet ébresztő szavaival lefestené, megírná azok számára, kiknek vagy a közvetlen szemlélet áldása meg nem adatott, vagy a kik, számosan, gyönyörűséget csak úgy lelnek a szemléletből, ha képpen csoportosítva látják magok előtt azokat a részleteket, amiket a szépiró élesebb szeme, érzékenyebb fogékony-sága a valóságnak együtt s egyszerre elénk táruló sokadalmából kiválogat s papírra gyűjt.

Nehéznek ismertem meg e kérdést. Ma is csak talál-gatom a megoldását. Pedig a természettel való barátkozásnak az ember lelkületére, kedélyhangulatára való befolyását magamon is, másokon is elég alkalmam volt közvetlen közelből megfigyelni, tanulmányozni; s másfelől kiváló előszeretettel lapozgatva-betűzgetve át a szépirodalomnak

épen azokat a termékeit, melyek színtere a szabad természet, s melyek alakjai a természet szabad gyermekei közül valók, így a betűkkel való képirás művészetébe is kíváncsian s nagy érdeklődéssel nézegettem be, legtöbbet látva benne az egyszerűségből, közvetlenségből és igazságból, aminek hatalma a lélekre legnagyobb.

Van bennünk is, tudom, fogékonyság, melylyel a természet szépségeinek gyönyörködtetését élvezni tudjuk; talán több s érzékenyebb, mint egyebekben, épen a folytonos foglalkoztatásnál fogva. — Ám meglehet, hogy ez és a megszokás hatalma, melytől a gyönyör lázával teli boldogság is lassankint édes megeledéssé csendesedik, lelkünkbe fojtja s éltető meleggé alakítja a gyönyörködést, — s némák maradunk!

Vagy az írás művészete lenne épen nekünk oly leküzdhetetlenül nehéz? Köztünk ne akadhatna, ki arról, ami a lelkét betölti, ami a vérét áthatja, amit beszív az üde levegővel, ami érzékeinek oly közel ismerőse, beszélni, írni tudna hüen, a közvetlenségnek megragadó hatalmával? — Ám meglehet, hogy épen ez a közvetlenség a szemléletben, s a vágy, a mérhetlen sokaságu szépet mind mind hiven lefesteni, esik nyügül; mert szinte nem is tudjuk, mi az, mi ránk kiválóbban hat, ami a gyönyörködésünknek lényegét megadja. A természet minden alkotásával együttesen, az egész valamennyi részecskéjében összefogva, ez foglalkoztat minket, mert ez él előttünk. A természet ily barátjainak egész lelküket kellene egyszerre kitárniok, — úgy érzik, — hogy hűek legyenek, igazat fessenek, — s ezért inkább némák maradnak.

Lehet, hogy nem így van, s kérdésemnek megoldását téves utakon keresem.

Én így gondolkodom.

Annál nagyobb azonban a magam öröme, s nagy lehet mindnyájunknak öröme azon, hogy van, aki e némaság csendjét megtöri; kit a megszokás a természetnek szépségeivel szemben nem tett szóltanul gyönyörködővé; kinek élesebb a szeme, tudatosabb a szépérzéke, hogysen az igazán gyönyörködtetöt ne tudná kiválogatni s egyszerű szavával el is mondani, tollával élénk rajzolni hiven, igazán . . .

Hogy ki ez, és hogy mit s hogyan írt, — ezekre oly szépen adta meg a feleletet az erdőnek egy másik, mindnyájunk előtt ismert nevű barátja, az „Erdőn, mezőn“ néven ismerős gyönyörű rajzok, vadászképek írója, Bársony István, hogy e bíráltnak egy részét*) már azért is idézni akarom, mert ennek az ismert, igen jó nevű írónknak, az erdész s vadász világ kiváló kedvenczének ítélete vele egyazon irányban haladó író társa felől a legnyomósabb ítéletképen fog hathatni.

„ . . . Egy szép és érdekes könyvet olvastam az imént,“ — írja Bársony István — „s megtaláltam benne azt a bensőséget, ami a természetet különösen kedvelő s a közönségesnél jobban ösmerő lelkek szerelmét sejteti az ő ideáljok iránt.

Tiszta és nemes vonzalom ez; sohasem szüli az ilyent érdek, sem pedig az alkalmazkodás szolgai ösztöne; jutalma nincs másban, mint abban a gyönyörben, amit e vonzalom puszta érzése fejleszt. De ez a gyönyöre azután nem is alapszik illuziókon, csalódní benne nem lehet; ez a gyönyör nem tesz bennünket féltékenyekké, sőt inkább áradozó szívvél óhajtanók részeltetni benne az egész világot; különb hát ez minden más

*) „Magyar Hírlap“ 1895. évi márczius 10.-i számából.

örömnél, amit csupán a magunk számára szeretnénk önzően lefoglalni.

Az a könyv, amelyről szóltam, egy ilyen örömet osztózkodó szívnak a természet iránt érzett szerelméről beszél. Tanos Pál írta s a címe: „Az erdő világa.”

Tanos Pál régóta írja már az ő szép természeti cikkeit. Mikor az első ilyen cikkeket olvastam tőle, még kiforratlan volt az ő írói ereje, még nagyon is meglátszott rajta, hogy dilettans tollforgató, akit zavarba hoz, hogy a saját tárgya s nem tudja biztos ítélettel megtalálni benne azokat a részleteket, amik igazán jellemzők, igazán érdekesek s amiknek a színei megérdemlik, hogy megörökíttessenek.

De már akkor megkapott, meglepett s helyenkint — mondhatnám — bámulatba ejtett egy nagy tulajdonsága, amit nem pótolhatna semmiféle ihlet, semmiféle írói gyakorlottság. Ez az ő gazdagsága a valóságos tapasztalatokban, maga látott, maga átélt érdekességekben.

A természetnél bizonyára nincs igazabb nyitott könyv, de ezt a könyvet nem lehet a többi kaptafájára elolvasni. Meg kell tanulni a külön betűit, a külön nyelvét. S ez a tanulás nem évek, hanem csak évtizedek szorgalma után járhat komoly sikerrel.

No hát, Tanos Pál — ha jól tudom — erdész volt, még pedig sokáig. Annyi bizonyos, hogy az erdőt ismeri. Egészen, hiven, igazán. Amit tehát az erdőről mond, az mind tiszta valóság, ennélfogva becses. És jól mondja el, amit róla tud. Már nem ingadozik, nem fél, mint eleinte. Bátran nyúl a tárgyhöz, elejétől végig tisztában van azzal, hogy miről miképen kell beszélnie s iránya és előadása kifejelett, izléses. Ha nem halmozná néhol oly tulságosan a részleteket, alig lehetne számbavehető ki-

fogás ellene. De az emlékezete nem igen hagyja nyugton; figyelmezteti erre is, arra is, ezer apró-cseprő, sokszor jelentéktelen kicsiségre, ami csak nyüge az egyébként szép czikknek.

Nem nagy baj az. Az írói skrupulózitás nyugtalan-kodhatik amiatt, hogy egy könyvben fárasztó lapokra akad, de a természetet hiven, egészen megösmerni vágyók, azok, akik nemcsak élvezni, hanem első sorban könnyű szerrel, szórakozva szeretnének tanulni: még hálások is lehetnek Tanos Pálnak ezért az írói hibájáért.

Mily üdeség, mennyi becsületesség es hűség van ebben a kedves könyvében! Hangja sokszor költői; ahogyan elbeszél, azzal leköt.

Majd a könyv tartalmának ismertetésénél így szól:

„Nekem legjobban tetszett könyvében az, amit a „fakukacz“-ról ír. Egy javithatatlan vén csont ez az öreg „fakukacz“, aki egész életét a tilosban tölti, az erdön; ott lopja, cseni a rudnak való fiatal fát, a tüzelő rőzsét, a kosárnak szánt vesszőt. Az új erdész mindenáron lehetlenné akarja tenni, de a vén csont folyvást tuljár az eszén. Egyszer mégis megcsipi éjjel, amint halkan mint a szu, örli, fűrészeli egy nagy fának a kihajló sudarát. Csalogatná az erdész az öreget, de biz az nem mozdul, jó helye van ő neki ott, a fa két ága között. Utoljára is mit van mit tenni, elviszi zálogba a kis kordét, meg a beléfogott csacsit, amelyik ott busul magában a nagy fához közel s várja, hogy mikor indulhat hazafelé a lopott rőzsével. Másnap aztán jelentkezik az árendás zsidó az erdésznél s visszakövetel csacsit, kordét, mert csak kölcsönben volt az mindakettő az öreg fakukacznál. Még az uraság is meghagyja utoljára, hogy nem kell bántani az öreget, hadd éldégéljen, hadd cse-

negessen békességben, hisz azt a kárt, amit így tesz, felbecsülni se lehetne, olyan kicsiny. Pedig de nagy baj lehetne abból, ha boszujában egyszer felgyujtaná valahol az erdőt.

Oly szépen, egyszerűen, jóízű humorral s mégis a szív hurjait is megilletve, beszéli el mindezt Tanos, hogy szeretné az ember, ha még sok mindent hallana tőle az öreg fakukacsról.

S majd minden cikkében találtam valami kiválót. Mikor az állatvilágból veszi „alakjait“, mindjárt kitűnik szakismerete; minden természetkedvelő, de kivált minden vadász örömmel olvashatja azoknak az érdekességeknek a felujtását, amikben, vagy amikhez hasonlóan elég részök van az erdőt bujó embereknek.

A könyv utolsó cikke: „harmincz év múlva“, igazi költemény. Egy ember életében nagy idő harmincz év s Tanos ebben a cikkben azt írja le, hogyan kerül ő, mint meglett ember, három évtized múlva a Vértes hegység hallgatag erdeibe, a hol egyedül barangolja be serdülő ifjukora vadászörömeinek a színhelyét. Egy fülemüle köszönti az erdő legkedvesebb, legismertebb pontján; a fülemüle meglehetősen hosszú életű: ki tudja, nem ugyanaz a bűbajos szavu madárka szól-e most is, a melyik harmincz év előtt csattogott itt neki? Az bizonyos, hogy ugyanaz a haraszt, az a száraz cserlevél, a melyen akkor lépdelt, itt van most is a talpa alatt, — átváltozva földdé elporladva. . . .“

Alig lehetne hozzátenni valamit ehez a bírálathoz.

Legfeljebb felsorolni lehetne — nem, a mi szép a könyvben, mert ilyen az eleitől végig, hanem azokat a leírásokat, amikben az író hozzánk erdészekhez a legközelebbre kerül, az elmesélt események közül azokat, melyek

közvetlenül az erdész munkás életéből meritvék. Ismerősek előttünk e képek, — mert hüek. Szinte szemeink előtt látjuk az események lepergését, — mert igazak.

A való élet s az erdőnek e megfestett világa valamilyen mégis különbözik. Amazt lehet szemlélnie egynek vagy másnak, ki csak a felszint látja, csupán az érzés kellemességével: emezt nem lehet senkinek sem szemlélnie mély gondolatok támadásától menten; amabban a tartalmat keresni, burkából kifejteni magunknak kell: emebben az igazság fedetlenül ragyog élénk; amannak szemléleténél elfordulhatunk attól, mi a magunk vagy a más gyarlóságára vagy rosszaságára figyelmeztetne: emebben az erkölcsbíró szemével kell néznünk, mert az a tükör, melyet e könyv nyújt, így mutat.

S hogy el ne tagadjam azt, ami e könyvben engem legjobban megragadott, úgy érzem, hogy a való világ s az erdőnek e képekbe fogott világa közt van még egy nagy különbség s ez az, hogy amabban a fény árnyat, a bűn erényt gyakran méretlen mértékkel cserélget szemünk előtt, úgy, hogy az élet sokszor igen fáj, sokszor meg szinte megundorít: míg ebben a megrajzolt világban végig haladva, igazán kellemes megnyugvással tesszük le a kiolvasott könyvet. Ez a képzeletben átélt élet nem hagy vissza fájdalmat lelkünkben, hanem valamit, ami része a boldogságot tevő meelégedésnek.

Arató Gy.

II.

Vadőr

(*Írta: Hönig István. — Kiadta: az „Orsz. m. vadászati védegylet.” — Ára füzve 2 frt.*)

„Vadőr“ czim alatt közelébb egy rendkívül érdekes vadászati szakmunkát adott ki az „Orsz. m. vadászati

védegylet“, mely rövid dióhéjban, a vadászati szaknak ugyyszólva összes tudnivalóit felöleli, rendszeres beosztással és oly részletes gyakorlati utasításokkal, hogy e munkát, különösen a vadászati segédszolgálat teendőire utalt védszemélyzet érdekében megbecsülhetlennek kell nyilvánítanunk. Az érdekes könyv négy részre van osztva. Az I. rész a hazai vadnemek (a vadászható vadak) természetrajzával foglalkozik, rövidebben vagy hosszabban az egyes vadnemekkel, az illető állatfajnak vadászati jelentősége szerint. A II. részben a hasznos vadak tenyésztése és óvása van leírva, különös utmutatásokkal arra nézve, ha szabadban vagy zárt helyen, vadaskertekben stb. akarjuk a vadat tenyészteni. A könyv eme része mindenesetre a legfontosabb a vadászra, különösen pedig a hivatásbeli vadászra nézve, mert a hazai vadnemek mindegyikére nézve oly kimerítő utmutatást találhat abban, hogy ezek alapján indulva, már nincs többé kísérletezésekre utalva, hanem a gyakorlat által helyesnek talált s viszonyainkhoz alkalmazott irányelvek alapján, tehát a biztos siker tudatában teheti meg intézkedéseit. Böven le vannak itt írva a vadtenyésztés előfeltételei, a berendezések, a hivatásbeli vadőr teendői stb. A III. rész a vadászat teknikai részével foglalkozik. Ismerteti a vadászati eszközöket, puskát, ennek kezelését, tisztítását, a töltési módokat, a lövés elméletét, a vadászkéseket, vadász-szerelvényeket, vadfogó szerszámokat és eszközöket, rémhálókat, befogó hálókat, utvesztőket, vastöröket, kelepczéket, csapdákat és vermeket, csalvértéket, dög- és uhu-kunyhókat, hurkokat, cseklyéket s a vad megkerítésének egyéb módjait, végül a hívókat, csalogatókat és a vadszállító szekrényeket. Majd áttér a vadászat körül használni szokott állatokra s

egyenként foglalkozik a vizslával, vérebbel, kopóval, agárral és tacsckóval s azokkal a vadászati módokkal, a melyeknél ezeket használjuk. Részletes utmutatásokat nyújt a könyv ezen fejezete egyuttal a vadászebek tenyésztésénél, nevelésénél, ápolásánál követendő eljárásra, valamint különféle betegségeiknek gyógyítási módjaira és mi módon való idomításukra nézve is. Végül a csapa- és nyomismét — a vadásznak ezt a fontos segéd tudományát — tárgyalja. A következő fejezetben a különféle vadbefogási módok vannak leírva, u. m.: a nagy vadak, a nyul, farkas, hiuz, róka, vidra, fáczán, fogoly, fürj, vadkacsa, a szárnyas ragadozók befogása; — továbbá az ismertebb vadászati módok, mint a kerített és a francia vadászat, a cserkelés, barkácsolás, a nyomon követés, bokrárszás, a les, a dürgéskori s a csalhivással való vadászat, a hajtóvadászat, a pásztás vagy portyázó vadászat, körvadászat, sarkos hajtás, az agarászat, a vízi vadászat stb. A IV. rész általában a gyakorlati kérdésekkel foglalkozik, ismeretve: a vadászati időt, a fogott vagy elejtett vadnak kezelését, a dermedt vaddal való további elbánást, a kizsigerelest, a bőr lefejtését, a vad feldarabolását, tárolását, a vad kitömését és kikészítését stb. A könyv végén 16 oldalon pedig csinos rajzok és ábrák vannak: különféle etetők, vadcsapák, agancsok, vadfogók és csapdák rajzai. A „Vadör“-t az „Orsz. m. vadászati védegylet“ utasításai nyomán Hönig István, az ismert vadászati szakíró írta s a Grill-féle cs. és kir. udvari könyvtár czégnél (Budapest, Dorottya-utca) megrendelhető. Ára: füzve 2 frt.